

RECENZJE I SPRAWOZDANIA [Reviews and Reports]

Jerzy Brzeziński, Piotr Oleś (2021). *O psychologii i psychologach. Między uniwersytetem a praktyką społeczną.*
Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN (ss. 564)

Recenzent monografii Dariusz Dołiński napisał: „Jerzy Brzeziński i Piotr Oleś stawiają pytanie: jak uprawiać niełatwy zawód psychologa, by był nieustannym wyzwaniem – dla siebie i innych, jak nie popaść w rutynę i nie dokonywać nieuzasadnionych uproszczeń? Czytelnik znajdzie w tej książce kompendium wiedzy na temat ścieżki kształcenia psychologów, możliwości poszerzania kompetencji zawodowych czy rozwoju kariery akademickiej. Autorzy wskazują na standardy prowadzenia badań naukowych, nauczania psychologii, a także dobre praktyki prowadzenia działalności profesjonalnej. Nie unikają przy tym krytyki zjawisk i procesów, które negatywnie wpływają na tożsamość zawodową psychologów oraz społeczne zaufanie do nich” (z recenzji wydawniczej).

Autorami monografii jest dwóch bardzo doświadczonych naukowców podejmujących w swojej długiej działalności akademickiej trudne problemy z zakresu metodologii badań naukowych, etyki badań psychologicznych, jakości życia oraz ważne i wrażliwe problemy życia akademickiego. Monografia wyrosła z potrzeby napomnienia, że nie wszystko jest na sprzedaż,

a zawód psychologa jest zawodem zaufania publicznego. To zobowiązuje, zwłaszcza w dzisiejszym dziurawym świecie wartości.

Monografia składa się z czterech części:

- Część I. *Psychologia jako nauka;*
- Część II. *Problemy kształcenia psychologów;*
- Część III. *Psycholog jako profesjonalista;*
- Część IV. *Nie tylko wiedza.*

Pisząc tę monografię, Autorzy zamierzali:

- zainspirować psychologów do przestrzegania kryteriów dobrych praktyk psychologicznych w badaniach naukowych, kształceniu, świadczeniu usług psychologicznych i innych;
- wskazać na konieczność budowania relacji między laboratorium badań naukowych a refleksyjnym zastosowaniem wyników badań w laboratorium w praktyce;
- skłaniać psychologów do osobistej identyfikacji z zawodową tożsamością psychologa i jego misji jako zawodu zaufania publicznego.

Moim zdaniem, te trzy zamierzenia zostały osiągnięte w pełni.

Książkę czyta się z przyjemnością i zainteresowaniem, ponieważ tekst został zredagowany z dużą starannością językową, znowostwem problemów oraz z szacunkiem dla czytelnika. Zawdzięczamy to autorom tekstu i redaktorom wydania. Dzięki nim treści są łatwe w recepcji i w ich zrozumieniu. Pomaga w tym także strona graficzna wydania oraz wyraźne wyodrębnienie poszczególnych kwestii.

W część pierwszej *Psychologia jako nauka* autorzy prezentują podstawowe kwestie z zakresu przedmiotu badań, jak i metody. Uczynili to w sposób nowatorski, kładąc ogromny nacisk na troskę o naukowe fakty oparte na dowodach oraz na metodę badań. W psychologii nie można opierać się na poczuciach, lecz na faktach, za którymi stoi wiarygodna metoda. Ważną rolę odgrywają badania interdyscyplinarne.

Druga część *Problemy kształcenia psychologów* dotyczy koncepcji kształcenia psychologów. Ta część dzieła jest obszerna i obejmuje historię kształcenia psychologów, a także aktualne praktyki kształcenia oraz doskonalenia zawodowego psychologów po dyplomie. Autorzy opisali ewolucję w koncepcji kształcenia studentów – zideologizowane początki kształcenia studentów (1950 r.) w duchu stalinowskim, „poluzowanie” po roku 1956, pozytywne zmiany po 1990 roku. Niestety, dzisiaj kształcimy wielu psychologów i nie zawsze opierając się na najwyższych standardach.

Autorzy monografii położyli nacisk na przygotowanie do wykonywania zawodu psychologa zgodnie z zasadą META (Metodologia, Etyka, Teoria,

Aplikacja). Wiele jest uwag krytycznych pod adresem dzisiejszych rozstrzygnięć prawnych. Wyrażono wiele troski o jakość kształcenia psychologów, czego następstwem będzie jakość usług psychologicznych.

Część trzecia *Psycholog jako profesjonalista*. Formalne ukończenie studiów upoważnia do wykonywania zawodu psychologa. Psycholog w swojej działalności praktycznej występuje w dwóch rolach: badacza i profesjonalisty. Autorzy monografii zwracają uwagę, że psychologowie w swojej praktyce pomocowej powinni zawsze opierać się na dowodach zebranych w rzetelnie przeprowadzonych badaniach i nie ulegać wiedzy zaczerpniętej z „harlekinów psychologicznych”.

Wiele podpowiedzi i uwag wyrażono pod adresem ról, jakie odgrywa psycholog – roli eksperta, popularyzatora wiedzy, angażującego się w działalność społeczną oraz w wyzwania współczesnego świata. Pod wpływem przemysła autorów można własną działalność istotnie zmodyfikować i udoskonalić.

Wartość tej części monografii polega na prowokowaniu czytelnika do dyskursu dotyczącego strategii kształcenia psychologów i standardów wykonywania zawodu psychologa od magistra do profesora. Także w wymiarze etycznym.

Część czwarta *Nie tylko wiedza*. W tej części monografii autorzy opisują bardzo ważne przymioty psychologa wykonującego profesjonalnie swój zawód. Oto one:

- nie tylko wiedza, lecz także empatia;
- wrażliwość etyczna w roli badacza i profesjonalisty;

- poszanowanie praw klientów, pacjentów i innych adresatów usług psychologicznych.

Profesjonalizm to synteza wiedzy i empatii. Dlatego autorzy wyróżniają osiem cnót psychologa – uważność, otwartość, wrażliwość, asertywność, rzetelność, odpowiedzialność, dalekowzroczność, pokora. „Jednym z warunków realizacji wymienionych cnót jest wewnętrzna wolność psychologa, która oznacza świadomość, że w pracy dla człowieka i z człowiekiem trzeba zachować niezależność od zewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań. Psycholog nie może kierować się opinią otoczenia ani uprzedzeniami, a informacje pochodzące od innych (spoza zespołu diagnostycznego) na temat klientów lub pacjentów ma brać w nawias, samemu je zbierać i sprawdzać” (s. 401).

Autorzy monografii ubolewają, że wykonywanie zawodu psychologa jest słabo osadzone w systemie prawnym. Mało jest regulacji prawnych dotyczących wykonywania zawodu psychologa. A szkoda. Na przykład ogłoszenie na domu: „Gabinet psychologiczny: chiromancja”. Takiej sytuacji nie ma w zawodach medycznych. W przypadku psychologów z protestem na tego rodzaju

praktyki można jedynie odwołać się do Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, które może napomnieć psychologa, ale nie dysponuje innymi sankcjami, jak to ma miejsce w pozostałych zawodach zaufania publicznego.

Opisane w wielkim skrócie przewodnie myśli J. Brzezińskiego i P. Oleśia zasługują na upowszechnienie w formie podstawowego kanonu lektury w uniwersyteckim kształceniu psychologów, psychologów uprawiających zawód psychologa, a także kadr naukowych z zakresu psychologii.

W dzisiejszym świecie, w którym wszystko jest na sprzedaż i do załatwienia, cenne jest przypomnienie o wartościach etycznych, które legły u podstaw dobrze rozumianego Człowieczeństwa tak bardzo kultywowanego w europejskiej tradycji. W swojej recenzji wydawniczej monografii Stanisława Steuden napisała: „Odwoływanie się Autorów do korzeni filozoficznych i antropologii stanowi o tym, że troska o wysokie standardy kształcenia na poziomie akademickim wynika przede wszystkim z tego, że centralnym i ostatecznym punktem odniesienia jest Człowiek”. O tym zawsze warto pamiętać.

*Roman Ossowski*¹

---

¹ Wydział Psychologii, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (Faculty of Psychology, Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz), ORCID: 0000-0003-1275-0952.